

Cem Dilçin, **Divan Şiiri**. Kabalcı Yayınevi. İstanbul, 2011.

Dursun YILDIRIM*

Eski edebiyatımızda, İslâmiyete intisap ettikten sonra yeni bir ‘yaratma’ dönemi açılmıştır. Bu dönem, aynı zamanda, her yaratıcılık ve uğraş alanında ‘meşrûiyet’ sınırlarının ne olup olmadığının, kendilerinden önce bu dine intisap etmiş toplumların faaliyet türlerini anlamaya ve bu yönde tavır almaya dönüktür. Süreç, zaman itibarıyla, VIII.-X.yüzyıllar içinde, Türklerin edebî yaratıcılığı üzerine de etkisini göstermeye başlamış, münevverler arasında, eski tarz temalar ve biçimler terk edilerek, yeni dinin kendilerinden önceki müntesiplerinin bediî ve edebî yaratıcılık biçim ve içerikleri, kendileri için de ‘meşrûiyet’ taşıyan ve yaratıcılık faaliyetlerinin yürütülebileceği bir zemin olarak algılanmıştır. İşte bu zeminde karşılaşılan Fars ve Arap edebiyatları içinde yer alan çeşitli edebî model yapılar ve temalar, Türk edebiyatının yeni yaratıcılık dönemine öncülük etmişlerdir.

Türk edebiyatının, münevverler arasında belirtilen yapı ve temalara sadakatinin arkasında büyük ölçüde ‘meşrûiyet’ içinde bulunma endişesi yatar. Şiir de, bu çerçevede, edebî yaratıcılık bağlamında böyle bir zeminde kendine yer açmıştır. Bu yüzden yeni Türk şiirinin her bağlamda beslenme kaynağı da, her iki edebiyat yaratıcılığında kendine yer bulan biçim, içerik, tema ve belâgat ile bağlı unsurlar olmuştur. Türk şiirinin bu yeni hâli, ‘divân şiiri’ veya ‘divân edebiyatı’ gibi başlıklar altında ele alınıp incelenmesi uzun zamandan beri devam eden bir söylem geleneği oluşturur.

Türklerin hayatında meşrûiyet kaygısı ve düşüncesi içinde seçildiğini düşündüğüm bu yeni şiir yaratma ve eser vücûda getirme modelleri, XIX. yüzyıl içindeki yeni edebî eser yaratma yollarını deneyen ve bu yönde eser verenlere karşılık, varlığını ve etkinliğini kesintisiz biçimde, X.-XX. Yüzyıllar aralığında sürdürmeyi başarmıştır. Bu uzun ve kapsamlı süreç içinde, belirtilen zemin üzerinde Türk edebiyatına yüksek kapasite ve yeteneğe sahip şâirlerin yarattığı mükemmel edebî eserler ve şiirler koleksiyonu vücûda gelmiştir. Bunları bugün inceleyip anlamak ve açıklamak, okuyucusuna erişirmek, ayrı bir bilim dalı oluşturmuştur.

‘Divân Şiiri’, bugün, bu edebiyatın tarih ve kültür zeminine sahip olmanın yanı sıra, onun inceliklerine, söz, vezin, dize ve şiir yapıları hakkında bilgi sahibi olmanın yanı sıra, ilişkiler ağını ortaya çıkarma, açıklama açısından belâgatına vukûfiyet, zamanın edebî tenkid bilgisine hâkimiyet, hassas bir kuyumcu ustalığı,

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi.

bilgiyle ve deneyim ile mücehhez, gelişmiş bir kapasite ve yetenek ister. Bu düzeyde bilim adamlarımızın sayısının az olduğunu itiraf etmeliyim.

Cem Dilçin, benim açımdan baktığımda, ‘divân şiiri’ üzerine söz etmeye yetkin bizim kuşağa mensup nâdir şahsiyetlerden biridir. Türk şiirinin ‘divân şiiri’ diye adlandırılan kısmını yaptığı çalışmalar, yayınladığı incelemeler ile daha geniş okuyucu kitlesine erişirmeyi başarmış bir bilim adamı, zamanın usta yorumcusu diye düşünüyorum. Gerek onun ‘Fuzûli Divânı Üzerine Notlar’ kitabı < ki, tevazuundan ‘notlar’ diyor.> diye yayınladığı eseri, gerekse burada söz etmeye çalıştığımız ‘Divân Şiiri’ adlı eseri, bu şiirle uğraşacaklar, yahut ondan zevk, haz ve tat duymak isteyen okuyucular için elden bırakamayacakları bir çalışmadır, diye düşünüyorum. Türk şiirinin ‘divân şiiri’ içinde kendine yer bulan ses ve musikî, söz ve anlam birliği içinde ortaya çıkan metinlerini anlamak açısından her iki çalışma da, bir başvuru eser niteliği taşımaktadır.

Cem Dilçin’in yeni eseri bir önsöz ve, ‘Divân Şiiri’ ile ‘Divan Şairleri’ başlıklarını taşıyan iki ana bölümden oluşmaktadır. Eser, Kaynakça ve Dizin ile tamamlanmaktadır. Eser, birbirini bütünleyen makalelerden oluşmaktadır. Ancak, bu inceleme ve değerlendirme yazıları, âdetâ birbirini bir kitapta toplanıp tamamlamak üzere sistematik biçimde yazılmıştır. İnceleme yazılarının gösterdiği bu bütünlük, aynı zamanda bir çeşitlilik de göstermekte ve böylece okuyucunun eseri okuması, bilgi zenginliğine sıkılmadan erişmesi sağlanmaktadır. Eserin ‘Önsöz’ kısmında yer alan şu pasajı, benim de bir yazımda yıllar önce sözünü ettiğim kimi kavramları, daha güzel ifadeleri ile, ustalığın yetkinliği içinde söylenmiş gördüğüm için olduğu gibi buraya alıp sizlerle paylaşmak istiyorum:

“*Mimarlık*, nasıl taşı ve mermeri kesip yontarak, onlara türlü geometrik biçimler, yatay ve dikey konumlarda dengeli ve simetrik yapılar kurma sanatı ise; şairlik de kelimeleri seçip ayırarak, dizip düzenleyerek, onlarla eşit ve karşıt anlatım biçimleri oluşturarak söz söyleme sanatıdır. Bu açıdan bakıldığında *divan şiiri* bir söz mimarlığı, *divan şairleri* de hiç kuşkusuz birer söz mimarlarıdır.”.

Cem Dilçin, her iki büyük eseri ile, divan şiiri adı altında toplanıp incelenmesi âdet hâline gelen bu eski yeni zaman şiirimiz ile günümüz okuyucusu arasında mükemmel bir iletişim, tanışma ağı yaratmıştır. Onun eserlerini okuduğumuzda, bu şiirden zamanın haz ve tat alacağımız, duyacağımız, yahut bunun kolaylaşacağını göreceğimiz şüphesizdir. Bana düşen, onu bu eserlerinden dolayı nâçizâne kutlamak ve devamını dilemekten ibarettir.